

בס"ד, יום ראשון ג' סיון תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת שבועות יז – כג (61)

א. (1) האם שייך ללקות על שהייה? והאם כדי ללקות צריך שהייה? (2) המטמא עצמו במזיד בפנים העזרה, מה דינו (פרט), ומדוע? (3) מה דין נזיר שהיה מונח לו מת על כתפו וחזר ונגע במת אחר, ומדוע? והאם באופן ששהה בבית קברות הדין שונה, ומדוע? (4) מה נאמר בהלכתא של "בא לו בארוכה חייב בקצרה פטור"?

ב. (1) מה חידש רב הונא בדין "זר ששימש", ומה התיישב על ידי חידושו, והאם יש אופן נוסף ליישב? (2) הנכנס לבית המנוגע, באיזה אופן נטמא, ומדוע? ומה הדין אם הכניס רק את ידיו, ומדוע? (3) אלו דינים נאמרו על הגגין והעליות של העזרה ושל ההיכל, ומדוע? (4) מה נאמר על עשה ולא תעשה שבמקדש, ומה נאמר על עשה ולא תעשה שבגדה, ומדוע?

ג. (1) המשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, האם חייב קרבן, ואי נימא דחייב, האם סגי לו בקרבן אחד (פרט), ומדוע? (2) מה היא הידיעה נצרכת כדי לחלק חטאות? (3) מה דינו של המוצא דם על המפה שלו, והאם כשנמצא על שלה הדין שונה, ומדוע? (4) מה תקנתו של המשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי, ומה טעם הדבר? (5) באר את שאלת רבה בר חנן "אם כן מצינו ארוכה וקצרה"! ומה השיבו לו?

ד. (1) האם התקנה שאמרו למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי מועילה לכל האופנים, ומדוע? (2) היכן נאמרה אזהרתו של המשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי? (3) מנין שצריך לפרוש מאשתו קודם ווסתה, וכמה צריך לפרוש, ומה נאמר בשכרו של הפורש, ומנין, ומה נאמר בעונשו של מי שאינו פורש, ומנין? (4) הרוצה שיהיו לו בנים זכרים, מה יעשה, ומנולן? (5) מה היא הידיעה קמייתא הנצרכת אליבא דר' אליעזר? והאם הידיעה לענין חיוב חטאת קבועה שונה, ומדוע?

ה. (1) מה דעת ר' עקיבא גבי ידיעה קמייתא, וכיצד דרש לקרא, ומה הכיחו לא לדרוש כר' אליעזר? (2) מה הוא "מתעסק", והיכן נאמר פטור, ומאי טעמא פטור? (3) מה דינו של הנכנס למקדש בטומאה בהעלם מקדש? והאם היבא שאף נעלמה ממנו הטומאה דינו שונה, ומדוע? (4) שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ואינו יודע אם בטמא או בטהור ונכנס למקדש, מה דינו, ומדוע?

ו. (1) שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ונכנס למקדש ונטהר, ושוב הלך בשני ונכנס למקדש, מה דינו, ומדוע? והאם יש אופנים נוספים לבאר את טעם הדין? ואמאי לא ביארו הכי? (2) היבא דבעינן ידיעה, האם סגי אף בספק ידיעה, או במקצת ידיעה? (3) הנשבע שלא יאכל, כמה יאכל ויתחייב קרבן על שבועתו, ומדוע?

ז. (1) הנשבע "שאוכל לך", או "שאי אוכל לך", או "לא שבועה לא אוכל לך", במה נאסר, ומדוע? (2) האומר "מבטא לא אוכל לך", או "איסר לא אוכל לך", מה דינו, ומדוע? (3) כיצד נתבארו דברי הברייתא "איסור איסר אם אתה אומר איסר שבועה כמוציא שבועה מפיו חייב וכו'?" והאם יש גירסא אחרת להאי ברייתא? וכיצד יתבארו דבריה להאי גירסא? (4) מה דינו של האומר "הרי עלי שלא אוכל בשר", ומדוע?

ח. (1) מהו "איסור האמור בתורה"? והאם יש פירושים אחרים ל"איסור"? (2) האם שייך לאסור בנדר או בשבועה דבר האסור כבר? ואי נימא דשייך, האם דינו שווה לשאר דברים האסורים על ידי נדר ושבועה, או לא? (3) הנשבע לשעבר בשקר, או נשבע להבא ובא לחלל שבועתו, כיצד מתרין בו, ומדוע? (4) מה כוונת הברייתא "שוא ושקר אחד הן"? (5) כששני ציונים נאמרו בהדדי, כיצד דרשינן להו?

ט. (1) מהיכן ידע ר' ירמיה את שיטת ר' אבהו בדעת ר' יוחנן גבי שבועת שקר? (2) באלו דברים כולי עלמא מודו דאף דאין בהן מעשה לוקין עליהן, ומדוע? ואלו מהן קתני בברייתא דלוקין עליהן אף דאין בהן מעשה, ואמאי לא תני לכולהו? (3) "זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה וכו' וזו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה וכו'", כמאן אזלא האי מתניתין, ומדוע? ומאי אתי לאפוקי?

י. (1) באר את קושית הגמ' "ומה ראית", וכיצד יישבו? (2) מה הם הצדדים לבאר את שיטת ר' עקיבא גבי השיעור הנצרך כדי לחייבו קרבן על שבועת ביטוי? והאם תליא בפלוגתא דחצי שיעור אסור מן התורה? וכאיזה צד קיימא לך, ומנלך? (3) למסקנת הגמ', מה השיבו רבנן לר' עקיבא על שיטתו? ובאיזה אופנים אף רבנן מודים דהשיעור הוא כשיטת ר' עקיבא, ומדוע?

יא. (1) מה השיב ר' עקיבא לרבנן כדי להצדיק את שיטתו? ומהיכן הקשו לדבריו, וכיצד תירצו? (2) האם צריך שיעור לקונמות? ואי נימא דצריך, האם שני קונמות מצטרפין? ומה דין צירוף לענין שבועה, ומדוע? (3) הנהנה מקונם האם חייב קרבן, ומדוע? ומה דינו אם חזר ונהנה קודם שנודע לו? והאם בשבועה הדין שונה, ומדוע?

יב. 1) האם יש פדיון לקונמות, ומדוע? 2) הנשבע שלא יאכל, האם אסור אף בעפר או בחרצן? ואי נימא דאסור, מה הוא השיעור כדי לחייבו, ומדוע? 3) נזיר שנשבע שלא יאכל חרצן, האם השבועה חלה עליו? ואי נימא דחלה, על מה חלה שבועתו, ומדוע? והאם הנשבע שלא יאכל חלב דינו שונה, ומדוע? 4) הנשבע שלא יאכל, האם נאסר אף בשתיה, מנלן ומדוע?

יג. 1) מה הוא יין ושיכר דכתיב גבי מעשר שני וגבי ביאת מקדש, ומנלן? ומה ילפינן מדכתיב "בשיכר" גבי מעשר שני? 2) הנשבע שלא יאכל ושלל ישתה, ואכל ושתה, כמה חייב (פרט), ומדוע? ומה דינו אם אכל ואכל או שתה ושתה, ומדוע? 3) הנשבע שלא יאכל וברעתו לדבר מסוים, האם נאסר רק בו, או כיון שלא פירש נאסר בהכלל, והאם יש להוכיח נידון זה מסוגיין?

יד. 1) באיזה אופן איירי מתניתין דהנשבע שלא יאכל פת חיטין שעורין וכוסמין חייב על על אחת ואחת, ומדוע? 2) מה דינו של הנשבע שלא ישתה יין שמן ודבש, ומדוע? 3) באר את ספק הגמ', האם פלוגתת רב אחא ורבינא גבי שבועת הפקדון משכחת אף בשבועת ביטוי, ומה פשטו? 4) הנשבע שלא יאכל, האם נאסר אף בשקצים ורמשים (פרט), ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן שבועות יז כג

- א. (1) בסוגיין מבואר דלוקין אף על שהייה, וכתבו התוס' דלכאורה נחלקו בהא רב ביבי ורב אשי במכות גבי כלאיים. וכתבו, או דסוגיין איירי למאן דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, או דסוגיין איירי לענין איסורא בעלמא. ורב אשי סבר דכיון דתחילתו על ידי בא מעשה, שפיר חשיב מעשה ולוקין עליו. ועוד כתבו התוס' דודאי דבשביל ללקות צריך שהיה לכל הפחות כדי להכנס ולצאת, אמנם מיבעיא לן בסוגיין דדלמא בעינן אף שהייה כדי השתחווייה, משום דבפנים גמרינן דאינו חייב אלא בהאי שיעורא.
- (2) אם התרו בו על עצם הטומאה, לוקה משום הטומאה. ואם לא התרו בו על הטומאה, מיבעיא לן האם צריך שהייה כדי ללקות, או דרך לענין קרבן גמירא לן דבעינן שהייה.
- (3) איכא מאן דאמר דשרי לו לחזור וליגע במת באותו יום, ורק ביום אחר דמוסיף על טומאתו אסור לו. ואיכא מאן דאמר דאף באותו יום אסור, אבל כל שהמת עליו שאינו מוסיף שום טומאה על טומאתו, כולי עלמא מודו דאין איסור. אמנם גבי שהייה בבית הקברות, כתבו התוס' דכיון דמוחרר כל רגע שלא לשהות שם, חייב על כל רגע ורגע. ועוד כתבו, דאף גבי שהייה בבית הקברות, רק היכא שנטמא סמוך לחשיכה, שעל ידי שהייה מוסיף עוד יום, אסור.
- (4) מסקינן דנאמר דההולך בארוכה חייב, ולהכי אף אם אנס עצמו והלך בארוכה כשיעור קצרה, חייב. ומאידך, אם הלך בקצרה עקב בצד גודל, אפילו כל היום כולו, אינו חייב.

- ב. (1) רב הונא חידש דחייב אף בהפך בצינורא ועל ידי מעשיו קירב הבישול, ובדבריו אתי שפיר הא דקיימא לן דטמא ששימש במיתה, וקשיא לן דהא משנכנס בטומאה חייב כרת, ולדברי רב הונא שפיר איכא למימר דיצא בקצרה ותוך כדי יציאתו הפך בצינורא. וכתבו התוס' דאף בלאו רב הונא איכא למימר, דנפקא מינה היכא דלקה משום דנכנס בטומאה, דנפטר מכריתתו, ושפיר יש לחייבו על שימוש בטומאה. ועוד כתבו, דנפקא מינה היכא דהויד בשימוש בטומאה, ושגג בכניסה בטומאה.
- (2) באופן שכולו בתוך הבית, אין נפקא מינה כיצד נכנס, משום דלא גרע מכלים שהיו כבר בבית מעיקרא. אמנם אם נכנס רק רובו, בעינן דווקא שיכנס דרך פניו, משום דכתיב "והבא אל הבית" דווקא דרך ביאה אסרה תורה. וסגי ברובו משום דרובו ככולו. [אמנם אם נכנס דרך אחוריו לא מהני רובו ככולו, דאי הכי, אמאי כתבה תורה דבעינן דרך ביאה]. ואם הכניס רק את ידיו, כולי עלמא מודו דבנגעים לא אמרינן ביאה במקצת שמיא ביאה, ונחלקו במסכת ידיים אם מדרבנן הוי תחילת או שניות.
- (3) הגנין והעליות של העזרה לא התקדשו, ואין אוכלין בהן קדשי קדשים, וכן אין שוחטין ואוכלין שם קדשים קלים. והנכנס דרך גג להיכל, לא חשיב כניסה משום דדרך ביאה בעינן. וכתבו התוס' דגג ההיכל נמי לא התקדש, אבל עלית ההיכל כן התקדשה.
- (4) בעשה ולא תעשה שבמקדש, כיון דחייב עליה קרבן עולה ויורד, אין מביא אשם תלוי על ספיקה, וכן אין הציבור מביא פר העלם דבר עליה. אמנם בעשה ולא תעשה שבגדה, כיון דחייב עליה חטאת קבועה, דאף העשה שבא איכא ביה לא תעשה, דמצווה לא לפרוש בהנאה מרובה, מביא היחיד על ספיקה אשם תלוי, והציבור מביאים עליה פר העלם דבר.

- ג. (1) אם היה שלא סמוך לווסתה, אין לחייבו על עצם הביאה, דהא אנוס הוא. ולענין הפרישה דלדעת אביי אף הוא סבה לחייבו קרבן, רק אם היה הוא בשוגג, כגון שאינו תלמיד חכם להאי מילתא יש לחייבו קרבן. ואם היה סמוך לווסתה, דעל עצם הביאה אינו אנוס אלא שוגג דקסבור יכולני לבעול, חייב משום הביאה, ועל הפרישה אינו חייב בין בעם הארץ ובין בתלמיד חכם, דתלמיד חכם מזיד הוא, ועם הארץ הוי שתי זיתי חלב בהעלם אחד כיון דלא הוי ליה ידיעה בנתיים. ואם הוא תלמיד חכם לביאה ואינו תלמיד חכם לפרישה, יש לחייבו שתי חטאות, דהא הוי לו ידיעה בנתיים.
- (2) רש"י כתב דבעינן ידיעה שחטא. והתוס' כתבו בחד תירוצא, דסגי בידע מה שנתעלם ממנו ואף דלא נודע לו שחטא, כגון שעתה נתעלמה ממנו ידיעה אחרת.
- (3) מבואר במתניתין דנדה דחייבים קרבן, דהא ודאי קודם הבעילה או בשעת הבעילה הוי. וכתבו התוס' דלמאן דאמר משמש מת בעריות פטור, רק אם פירש בקישוי חייבים, דאי לאו הכי יש לומר דכשהיה מת נמצא הדם. והיכא דנמצא על שלה, אם בדקה מיד כשיעור ווסתה, חייבים אשם תלוי דהוי ספק, אבל לאחר זמן אפילו אשם תלוי אין חייבין.
- (4) תקנתו שיענף עשר צפרניו בארץ עד שימות האבר. ולדעת רבא היינו משום דמשמש מת בעריות פטור, ובהכי לא חשיב ביאה. ולדעת אביי משמש מת חייב, ופטור משום דמאי הוי ליה למיעבד, ומכל מקום חייב לפרוש בהנאה מועטת.
- (5) כתבו התוס' דיש מפרשים דאתקנתא דנועץ ציפרניו קשיא לן, דהא מצינו דארוכה פטור וקצרה חייב, והוי ליה למתני בהדי קצרה וארוכה דמקדש. והתוס' פירשו, דאדברי אביי דמשמש מת חייב קאי, דאי הכי הוי ליה קצרה וארוכה, דבקצרה בהנאה פטור אף דחשיב משמש, והוי ליה למתני בהדי מקדש, ותירצו דכיון דלא דמי, דקצרה דהכא ארוכה דהתם לא תני לה. ועוד כתבו התוס', דכיון דהקצרה והארוכה דנדה לא הוי נתינת טעם לדבר, אין לכותבה בהדי מקדש.

- ד. (1) לדעת רבא דהמשמש מת פטור, התקנה מועילה לכל האופנים, אבל לדעת אביי דהמשמש מת חייב, כתב רש"י דהתקנה מועילה רק לבא על אשתו שלא סמוך לווסתה, דאי בסמוך לווסתה דהוי מזיד אין לפוטרו מטעם אונס. אבל התוס' כתבו, דכולי עלמא מודו דמהני האי תקנתא דהא מאי הוי ליה למיעבד.
- (2) עשה ילפינן מדכתיב "ותהי נדתה עליו" והיינו דאף בשעת נדתה תהיה עליו. ולא תעשה ילפינן מדכתיב "לא תקרב" והיינו לא תפרוש.
- (3) דכתיב "והזרתם את בני ישראל מטומאתם", וצריך לפרוש עונה, וביאר רש"י דאם ווסתה ביום צריך לפרוש כל היום, ואם ווסתה בלילה צריך לפרוש כל הלילה. והפורש הוי ליה בנינים זכרים, דכתיב "להבדיל בין הטמא לטהור", וסמיק ליה "אשה כי תזריע וילדה זכר". ולדעת ריב"ל הוי ליה בנינים ראויים להוראה, דסמיק "להבדיל ולהורות". ואם לא פירש, עונשו שמתים בניו, דסמיק ל"והזרתם" פרשת "אחרי מות".
- (4) או יפרוש מאשתו סמוך לווסתה, וכדלעיל. או יבדיל על היין במוצאי שבתות, דכתיב "להבדיל בין הקודש ובין החול" וסמיק ליה "אשה כי תזריע וילדה זכר". וכן יקדש עצמו בשעת תשמיש, כדכתיב "והתקדשתם" וסמיק ליה "אשה כי תזריע".
- (5) לדעת עולא וחזקיה, בעינן שידע אם בשרץ נטמא או בנבלה נטמא. וילפינן לה מדכתיב בקרא "או בנבלת שרץ טמא" אף דכבר כתיב "בכל דבר טמא". ומכל מקום לענין הידיעה המחייבת חטאת סגי לשיטתו שידע בחטא כל דהו, ואף אי מספקא ליה אם אכל חלב או נותר, והיינו משום דכתיב "או הודע איליו חטאתו אשר חטא והביא". ולדעת ר' יוחנן, אף לענין טומאה לא בעינן לידע במה נטמא.

- ה. (1) ר' עקיבא סבר דלא בעינן ידיעה במה נטמא אלא סגי בידיעה שהוא נטמא, ואף דבקרא כתיב "או בנבלת שרץ", לאו ראייה היא, דאיכא למימר דמשום דכתב בהמה לדרשא דרבי לענין טומאת קודש, כתב נמי שרץ. וכתבו התוס' דמשום דחיה בכלל בהמה דרש לה הכי, דאי לאו דחיה בכלל בהמה, איכא למימר דכר' אליעזר אתי קרא.
- (2) לרש"י היינו מתעסק בדבר היתר ואירע לידו דבר איסור, ופטור משום דכתיב "בה". וכתבו התוס' דווקא בשבת אבל לא בחלבים ועריות משום דנהנה הוא. ועוד כתבו, דבאופן שהתעסק בדבר היתר ואירע לידו דבר איסור, לאו משום "בה" ממעטינן ליה, אלא משום דלאו מלאכת מחשבת היא. ומאי דאיצטריך "בה" היינו למתכוון למה שעשה אלא דסבור דהיתר הוא. ורש"י כתב, דבכהאי גוונא חייב.
- (3) לדעת ר' עקיבא ור' אליעזר אינו חייב קרבן עולה ויורד. וכתבו התוס' בשם ר"ת דחטאת קבועה כן חייב, אמנם הסיקו, דלישנא דפטור משמע לגמרי. ולרבנן חייבים קרבן עולה ויורד אף על העלם מקדש. והיכא דהתעלמו ממנו גם הטומאה, ר' נחמן סבר דחייב, ורבא סבר דאדרבה יש לפטורו. ורב אשי אמר דחוינן אי מטומאה פריש אי ממקדש פריש. וביארו התוס' דשאלין ליה ממה היה נזכר. ועוד כתבו, דאזילן בתר הידיעה השניה, דהיא הגורמת לחייבו קרבן. אמנם רבינא סבר, דכיון דבעינן שידע גם למקדש וגם לטומאה, חשיב העלם זה וזה, וכתב רש"י דפטור.
- (4) אם הוא ברשות היחיד דספיקו טמא, חייב. ואם הוא ברשות הרבים דספיקו פטור, הכא נמי פטור.

- ו. (1) לדעת תנא קמא חייב, ור' יוחנן ביאר דהכא דהידיעה לא כתיבא להדיא עשו ספק ידיעה כודאי ידיעה. וריש לקיש ביאר דסבר כר' ישמעאל דלא בעי ידיעה קמייתא. ואמרינן דהוא הדין דהיה יכול להעמיד כרבי דסבר דסגי בספק ידיעה אלא דרצה להשמיע דלר' ישמעאל לא בעינן ידיעה מעיקרא. וכן היה יכול להעמיד כרבי ידיעת בית רבו חשיב ידיעה, אלא דלא הוי ביה חידוש.
- (2) לענין אשם נחלקו רבי ור' שמעון בן יהודה האם ספק ידיעה הוי ידיעה אי לאו. ולענין חטאת, נחלקו ר' יוחנן וריש לקיש בדעת רבי אם הוי ידיעה אי לאו. ולענין טומאת מקדש, אף ר' יוחנן מודה דהוי ידיעה. וכתבו התוס' דמכל מקום ספק אי כוית מטמא או כעדשה מטמא, לא חשיב ידיעת ספק כודאי. ולענין מקצת ידיעה, הוא פלוגתא דר' שמעון ורבנן.
- (3) לדעת ר' עקיבא סגי בכל שהוא, משום דחייב על חילוף דיבורו, וסתם כוונתו לכל שהוא. והתוס' כתבו דהיינו משום דחמירא דעתו אכל שהוא. ולרבנן אף הכא הוי בכזית.

- ז. (1) שאוכל הוי שיאכל, ואי מסרבין בו לאכול דעת אביי דכוונתו להשבע דמה שיאכל יהיה בשבועה. ואם אמר שאי אוכל לך, שאלין ליה אי כוונתו שיאכל אלא דאיתקיל לישניה, הוי שבועה שיאכל, ואי אמר דלא יודע או דהתכוון למשמעות לשונו, הוי שלא יאכל. ולא שבועה לא אוכל לך, נמי משמעותו שלא יאכל, דשבועות אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן, וכוונתו דמה שכן יאכל יהיה בשבועה.
- (2) מבטא לא אוכל לך, הוי לשון שבועה כדכתיב בקרא "או מבטא שפתייה אשר אסרה על נפשה". והאומר איסר לא אוכל לך, לרש"י הוא פלוגתא אביי ורבא, דלאביי הוי כמתפס בדבר שמושבע עליו, ומיבעיא לבריייתא האם דינו כמוציא שבועה מפיו אי לאו. ולדעת רבא אם אמרו בלשון נדר הוי נדר, ואם אמרו בלשון שבועה הוי שבועה. ולתוס' אם יאמר "איסר" לאו מידי הוא, אלא לאביי איירי שהתפס להדיא בשבועה.
- (3) לאביי אליבא דרש"י, איבעיא לבריייתא כיצד הדין במתפס בשבועה, ואותו דין שיש במתפס בשבועה יהיה גם באיסר. ולדבריו גרסינן "כמוציא שבועה מפיו חייב. והתוס' הביאו גירסא "כמוציא שבועה מפיו נחייב", וביארו דאיירי במתפס להדיא וכוונת הבריייתא לומר דבעינן שיתפס דווקא בדבר שנשבע עליו. ועוד ביארו, דאתי למימר דצריך שיזכיר לא יאכל לך, והיינו "כמוציא שבועה מפיו" דתני בבריייתא. ועוד פירשו לגירסת רש"י דאיבעיא לבריייתא כיצד הדין בכיכר שלישי שהתפס בשני. ולרבא כוונת הבריייתא דתליא אם הוציאו בלשון נדר או בלשון שבועה, דבלשון נדר דינו כנדר, ובלשון שבועה דינו כשבועה.
- (4) מבואר בבריייתא [אליבא דרבא] דאינו אסור אלא אם כן תולהו בדבר הנדור [ונחלקו רש"י ותוס' האם מהני התפסה בנדר לדעת רבא]. וכתבו התוס' דצריך לומר "קונם אכילת בשר עלי" דאי יאמר סתם "שלא יאכל" הוי דבר שאין בו ממש ולא חל. אי נמי, דכיון דאכילה יש בה ממש, שפיר מהני.

- ח. (1) לרש"י לדעת אביי היינו התפסה בדבר הנדור. ולרבא איסר האמור בתורה היינו שאמר לשון איסר, ותליא אם הוציאו בלשון שבועה או בלשון נדר. ובבריייתא דאמרינן איזהו איסור האמור בתורה, לא קאי על "איסר" אלא קאי על עיקרו של נדר, דצריך לתלותו בדבר הנדור. [ונחלקו רש"י ותוס' אם מהני התפסה או לאן].
- (2) כתב רש"י דיכול לאסור בנדר דבר האסור כבר. והתוס' כתבו דדוקא בביטול מצוה חל נדרו. אמנם כתבו, דלר' יהודה בן בתירא דשבועה חלה לקיים את המצוה, כל שכן שנדר חל לקיים, דהא חל אף לבטל. אך מכל מקום לא חשיב דבר הנדור, ואי אפשר להתפס בו.
- (3) לדעת רב דימי, הנשבע לשעבר מתרים בו דעובר על "לא תשא", והנשבע להבא מתרין בו דעובר על "לא תשבעו בשמי לשקר", דכוונתו לא תשבעו כדי לשקר. ולדעת רבין, הנשבע לשעבר מתרין בו "לא תשבעו בשמי לשקר" דמשעה שנשבע יצאה לשקר, והנשבע להבא, מתרין בו "לא יחל דברו".
- (4) אליבא דרבין יש לפרשו דכשם דשוא הוי לשעבר כן שקר הוי לשעבר. ולרב דימי יש לפרשו דכשם שלוקה על שקר כן לוקה על שוא, ולא דרשינן דלא ינקה כלל. או דאתי כר' עקיבא דמחייב קרבן לשעבר, וכשם שמביא קרבן על שקר להבא כן מביא קרבן על שוא לשעבר.
- (5) דרשינן להו לחומרא, מלבד היכא דאי אפשר. ועוד כתבו התוס' דסברא הוא לדרוש הקרא מסיפיה לרישיה.

- ט. (1) מזה דאמר ר' יוחנן דמדכתיב תרי לשוא דרשינן דאף בשבועת שקר איכא מלקות. ועל כרחך דלא איירי בנשבע שלא יאכל ואכל, דבכהאי גוונא דהוי מעשה פשיטא דלוקין. וכן ליכא למימר דקאי על הנשבע לאכול ולא אכל, דהא להדיא אמר ר' יוחנן דאין לוקין עליו. ועל כרחך דאיירי בנשבע לשעבר, וקרי לה ר' יוחנן שבועת שקר.
- (2) בשבועת שוא דכתיב לא ינקה ה', וכן שבועת שקר דדרשינן מדכתיב לשוא לשוא שני פעמים. וכן במימר, אמנם ר' יוחנן לא גריס לה משום דבדיבורא איתעביד מעשה. וכן המקלל את חברו בשם, ובתמורה יליף לה מקראי. והוא הדין דמוציא שם רע ועדים זוממים לוקין דמפורש בהו להדיא דלוקין, ומהאי טעמא לא קתני להו בבריייתא, ועוד כתבו התוס' דאין למידין מן הכללות, ואין להקשות אמאי לא תני להו.

3) מסקינן דאתי כר' עקיבא דאיכא קרבן אף לשעבר, והרישא אתי למעט אוכל ולא אכל ממלקות, והסיפא אתי למעט דדווקא בשבועת שוא ליכא קרבן. ועדיף טפי לאוקמי כר' עקיבא, משום דהרישא דאיירי להבא, מסתמא אתי נמי לאפוקי להבא.

י. 1) רש"י ביאר דנימא דאתי לאפוקי נמי אכלתי ולא אכלתי ותקשי לר' יוחנן. והתוס' ביארו, דנימא דקאי כר' ישמעאל, והרישא למעט אכלתי ולא אכלתי מקרבן, והסיפא למעט ממלקות. אי נמי, דסיפא אתי למעט אוכל ולא אכל ולא תקשי אר' יוחנן. ותירצו, דמכל מקום קאי בלהבא ומסתמא ממעט להבא. והתוס' כתבו דכן הוי מצי לשנויי דעדיף טפי לאוקמי כר' עקיבא דכולהו סתמא כוותיה. 2) או דר' עקיבא סבר דבכל התורה השיעור הוא בכל שהוא, וכו' שמעון. או דאף דבכל התורה סבר כרבנן, גבי שבועה דאולינן בתר פיו, נאסר אף בכל שהוא דמסתמא כוונתו לאסור בכל שהוא. והתוס' כתבו דמשום חומר שבועה כוונתו לכל שהוא. וכתבו התוס' דאף למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה, מכל מקום אין לוקין עליו, ושפיר קאמרי רבנן דאינו נאסר בפחות מכוית. ומסקינן דמתני ר' עקיבא גבי נזיר דהיתר מצטרף לאיסור, על כרחך דבכל התורה הצריך שיעור. וכן מהא דאמר ריש לקיש דהנשבע שלא יאכל ואכל שקצים ורמשים אליבא דר' עקיבא חלה שבועתו משום דמן התורה נאסר רק בשיעור ואילו משום שבועתו נאסר אף בכל שהוא.

3) אמרו לו דהיכן מצינו בתורה שנאסר במשהו. ומכל מקום אף הם מודים בבריה דחשובה, וכן במפרש דהוי כבריה, וכן בקונמות משום דלא הזכיר אכילה, ואיכא צד דאף בעפר הוודו לו משום דלא שייך ביה אכילה.

יא. 1) ר' עקיבא אמר דהיכן מצינו מדבר ומביא קרבן, והיינו דשאני הכא דהקרבן הוא על ביטול שבועתו. ואף דמצינו במגדף דמביא קרבן על דיבור, שאני התם דעל חטאו מביא הקרבן, וכן אין להקשות מנזיר משום דקרבנו אתי להתיירו ביין, וכן לא קשיא מהקדש, דשאני התם דנאסר אכולי עלמא. ומקונמות אין להקשות משום דסבר דאין מעילה בקונמות. 2) היכא דלא הזכיר לשון אכילה, אין צריך שיעור. והיכא דהזכיר לשון אכילה צריך שיעור ואין שני קונמות מצטרפין, אלא אם אמר אכילה משתיהן עלי קונם. ומכל מקום למאן דאמר יש מעילה בקונמות אף בלא הזכיר אכילה בעינן שיעור כדי פרוטה. ולענין שבועה, אף אם יאמר אכילה משתיהן עלי שבועה, לדעת רבנן אין מצטרפות משום דחלוקים לחטאות, וללישנא אחת בגמ', לדעת ר' מאיר לא מהני מה דחלוקין לחטאות, ואף שבועות מצטרפות. 3) נחלקו ר' מאיר ורבנן האם יש מעילה בקונמות וחייב קרבן, או דרק בקדשי השם משכחת מעילה לחייבו קרבן. ולענין מעילה הנהנה וחוזר ונהנה חייב רק אחת, ולרש"י היינו משום דמעילות מצטרפות, ולתוס' היינו משום דליכא קרא לחלק. אבל בשבועות ילפינן מדכתיב "לאחת מאלה" דחייב על כל אחת ואחת.

יב. 1) בסוגיין מבואר דליכא פדיון, וכתב רש"י דהיינו משום דלא מצינו פדיון באיסורים. והתוס' כתבו, דהני מילי בקונם פרטי, אבל בקונם כללי דמדי להקדש מהני פדיון כדאיתא ביבמות. 2) אם נשבע בסתם אינו אסור בעפר, אלא אם כן יפרש להדיא עפר. ולענין חרצן לכאורה יש לאוסרו משום דנאכל אגב הפרי. ואיבעיא לרבא מה השיעור של עפר, דכיון דאינו בר אכילה דלמא נאסר אף בכל שהוא. ואף אם תמצא לומר שהשיעור הוא בכל שהוא, אכתי יש להסתפק בחרצן, דדלמא כיון דנאכל אגב הפרי שיעורו בכזית. 3) מסקינן דהשבועה חלה עליו, וחלה על פחות מכשיעור דבהא אינו אסור משום נזירותו. וכתבו התוס' בחד תירוץ, דאליבא דר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה, שבועתו קאי אשלא כדרך הנאתו דאינו נאסר מדאורייתא. ועוד כתבו התוס' דהוא הדין בנשבע שלא יאכל חלב, דאין לחלק בין חרצן לנזיר לבין חלב, כדחזינן בגמ', דפשיטין לנזיר משבועה על נבלה. 4) לדעת שמואל נאסר אף בשתיה, משום דשתיה בכלל אכילה כדאמרי אינשי נטעום מידי ואכלי ושתו, והתוס' הביאו גירסא דרק שתו, אף דאמרי נטעום [ונטעום הוי כאכילה]. וכן מדאמרה תורה גבי מעשר שני על שיכר לשון אכילה. והכי חזינן ממתניתין דקתני דאכל ושתה אינו חייב אלא אחד, ואי שתיה לאו בכלל אכילה וכי איצטריך לאשמועינן שאינו חייב אלא אחד, הא הוי כאוכל ועושה מלאכה. וכתבו התוס' דבירושלמי דרשינן דשתיה בכלל אכילה מדכתיב גבי דם לא תאכלו, ואף דלא איירי בדם שקרש.

יג. 1) יין דכתיב גבי מעשר שני שייך דהוא אנגורון, אבל שיכר על כרחך דהיינו שיכר ממש, דילפינן מנזיר. וגבי מקדש שיכר דכתיב אליבא דר' יהודה היינו דבילה קעילית דמשכרת. ומדכתיב בשיכר ילפינן לדבילה קעילית המעורבת במים. 2) מסקינן דחייב שתיים בין אם הקדים שלא יאכל ואחר כך שלא ישתה, ובין אם הקדים שתיה לאכילה, משום דגילה דעתו שמה שנשבע מעיקרא שלא יאכל לא קאי על שתיה. ואם אכל ואכל בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת. וכן אם שתה ושתה אינו חייב אלא אחת. [אמנם לסלקא דעתין יש חילוק אם נשבע קודם על שתיה או קודם על אכילה]. 3) אינו נאסר אלא במה שהתכוון. ואף דבסוגיין מקשינן דמה דאמר פת חטיין פת שעורין וכו', הוא לאפוקי אחריני, אינו ראייה דבלאו הכי נאסר בכולהו, דיש לומר דמצווה לגלות לעולם במה אוסר את עצמו.

יד. 1) מסקינן דאיירי כשאמר פת על כל אחת ואחת, דאי להתיר עצמו בשאר מילי הוי ליה למימר פת חטיים ושל שעורין ושל כוסמין. 2) נאסר רק באלו המינים. ואם חבירו מסרהב בו, כיון דהוי ליה למימר אלו, ואמר יין שמן דבש, כוונתו לאסור כל אחד ואחד בפני עצמו. ואם אמר אלו ומנייהו נאסר בכל השמן ודבש שבעולם. 3) ביאר רש"י האם גם בשבועת ביטוי חייב אף על שבועת הכלל מלבד שבועת הפרט. ופשטו דאי איכא לשבועת כלל, הא אין שבועת הפרט חלה דכבר מושבע ועומד הוא. והתוס' ביארו, דהספק הוא האם אמרינן דאיכא לשבועת כלל לענין לאסור אכילה פחות מכשיעור מכל מין ומין. ופשטו, דכיון דלא מצי למיחל שבועת כלל לענין שיעור שלם, מסתמא אין דעתו לשבועת כלל. 4) למאי דסברינן השתא אינו נאסר אלא במפרש אף על נבלות וטרפות, ולר' יוחנן איירי בכולל, דאי לאו הכי אינו חל משום דמושבע ועומד מהר סיני. ולריש לקיש איירי או במפרש חצי שיעור אליבא דרבנן, דבכהאי גוונא אינו נאסר מן התורה, או אליבא דר' עקיבא דסתם שבועה הוי בכל שהוא.